

ΚΛΙΜΑ, ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ «ΑΞΙΟΛΑΤΡΕΥΤΟΙ ΦΤΩΧΟΙ» (Δεκέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΠΟΓΑΣ

Ο μόνος λόγος για τον οποίο η λέξη «παγκοσμιοποίηση» δεν ταιριάζει στην αλλαγή του κλίματος, στα αίτια, τις επιπτώσεις και τις προσπάθειες αντιμετώπισής της, είναι ότι κάτι το εξ ορισμού παγκόσμιο δεν μπορεί να «παγκοσμιοποιηθεί». Παρ' όλα αυτά, η φιλολογία περί παγκοσμιοποίησης, με όλες τις ανακρίβειες, τις υπερβολές και τις παρανοήσεις που τη συνοδεύουν, επιτρέπει την καλύτερη αναγνώριση, κατανόηση και αντίληψη μιας διαδικασίας σχεδόν εγγενούς στην αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του.

Λίγες μέρες μετά τη λήξη της συνόδου του Μπαλί, ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η διαχείριση της παγκοσμιότητας του κλίματος, τα στρατόπεδα που σχηματίστηκαν, οι παρανοήσεις που οικοδομήθηκαν, θυμίζουν σε μεγάλο βαθμό την αντίστοιχη σύγχυση που αφήνει πίσω της κάθε κουβέντα για την οικονομική παγκοσμιοποίηση. Η σύγχυση αυτή ξεκινά από την εκτίμηση ότι το τελικό κείμενο μπόρεσε να υιοθετηθεί χάρη στην υποχώρηση των ΗΠΑ απέναντι στις οργισμένες αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας και ιδίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως οι ΗΠΑ πέτυχαν αυτό που ήθελαν. Κατάφεραν να μπλοκάρουν την αναφορά συγκεκριμένων ποσοστών-στόχων περικοπής των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, παραχωρώντας το ελάχιστο φύλλο συκής που θα κάλυπτε την υποχώρηση της άλλης πλευράς, δηλαδή μια χαλαρότερη αναφορά στην ευθύνη των αναπτυσσόμενων χωρών για την αντιμετώπιση της υπερθέρμανσης του πλανήτη.

Ακόμη και αυτή η αναφορά όμως είναι αρκετή για να παραπλανήσει, μεταθέτοντας μέρος των ευθυνών στις πλάτες των πλέον «αθώων» και, κυρίως, συμβάλλοντας στη διατήρηση της διαχείρισης, όχι τόσο του παγκόσμιου κλιματικού προβλήματος όσο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης, στα μέτρα των ισχυρότερων οικονομικών πόλων, δηλαδή των ΗΠΑ και της Ευρώπης.

Από την κυνική οπτική των κυρίαρχων «αναπτυγμένων», η λεγόμενη παγκοσμιοποίηση μπορεί να προσέφερε πρωτοφανείς ευκαιρίες που έσπευσε να εκμεταλλευτεί το διεθνές κεφάλαιο, έφερε όμως μαζί της τα σπέρματα διάχυσης της

άνισα συγκεντρωμένης ευημερίας που σήμερα διακρίνεται ότι απειλεί τους επί μακρόν ευεργετηθέντες της ανισοκατανομής αυτής. Χειμαζόμενες οικονομίες μπόρεσαν να εξελιχθούν σε «αναπτυσσόμενες», τεράστια τμήματα του παγκόσμιου πληθυσμού άρχισαν να αποκτούν πρόσβαση σε μικρά αλλά συνεχώς αυξανόμενα μερίδια του παγκόσμιου πλούτου. Και, δεδομένου του πεπερασμένου των φυσικών πόρων, η διαδικασία αυτή απειλεί να ξεπεράσει τις δυνατότητες «αύξησης της πίτας» και να καταλήξει στην αναζήτηση δικαιότερων τρόπων μοιράσματος, στην ανάδυση απειλής για τα κατεστημένα προνόμια τμημάτων του παγκόσμιου πληθυσμού που αντιμετωπίζονται ως σχεδόν «φυσικά».

Μία από τις γραμμές άμυνας των «προνομιούχων» προϋποθέτει την καλλιέργεια σύγχυσης ανάμεσα στο φυσικό και το τεχνητό, το πραγματικό και το διοικητικό. Μέσα στη σύγχυση αυτή είναι εύκολο να παρουσιάζονται, διαρκούσης της συνόδου του Μπαλί, διαπιστώσεις όπως «ΗΠΑ και Κίνα οι κακοί της συνόδου». Η αναφορά σε δύο τεχνητά μεγέθη (κράτη) επιτρέπει την ισότιμη κριτική της στάσης τους, παρακάμπτοντας τα φυσικά μεγέθη και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά σε όφελος εκείνου που πρόλαβε να πιάσει την καλύτερη θέση, λίγο-πολύ στην ίδια λογική που οι πρώτες «κατεστημένες» πυρηνικές δυνάμεις εμποδίζουν την ανάδυση άλλων.

Όμως το παγκόσμιο κλίμα αποτελεί ένα φυσικό και όχι τεχνητό μέγεθος, ένα παγκόσμιο πόρο που κατανέμεται όχι μεταξύ διοικητικών κρατικών ορίων, αλλά μεταξύ ενός άλλου φυσικού μεγέθους, του συνόλου των κατοίκων του πλανήτη. Αν συμβαίνει ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού να βρίσκεται μέσα στα διοικητικά όρια ενός συγκεκριμένου κράτους (όπως στην Κίνα ή την Ινδία), δεν σημαίνει ότι η κατανομή αυτή στερεί το κάθε άτομο από το δικαίωμα ισότιμης συμμετοχής στο παγκόσμιο φυσικό περιβάλλον.

Όταν η Κίνα παρουσιάζεται ως μία κρατική οντότητα, συγκρινόμενη προς άλλες, η τοποθέτησή της μεταξύ των «κακών» φαίνεται αυτονόητη. Το 2005 οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έφτασαν το 19% των παγκόσμιων και υπολογίζεται ότι το 2030 θα ξεπεράσουν το 27%. Ήδη από το 2006 οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ξεπέρασαν αυτές των ΗΠΑ κατά 8%. Αν όμως αντιμετωπιστεί με φυσικές μονάδες μέτρησης, δηλαδή ως το 20% του παγκόσμιου πληθυσμού (πάνω από 1,32 δισεκατομμύρια, το 20%), η εικόνα είναι διαφορετική καθώς οι κατά κεφαλήν εκπομπές είναι 6 φορές μικρότερες απ' ό,τι στις ΗΠΑ και 3 φορές μικρότερες απ' ό,τι

στην Ευρώπη.

Αν και θα ακουγόταν δίκαιο με βάση την προσέγγιση των φυσικών μεγεθών, η πραγματικότητα δεν επιτρέπει την πολυτέλεια της προσαρμογής του συνόλου των 6,6 δισεκατομμυρίων του πλανήτη στο επίπεδο ρύπανσης των 300 εκατομμυρίων που ζουν στις ΗΠΑ ή έστω στο μικρότερο επίπεδο ρύπανσης των 496 εκατομμυρίων που ζουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όμως ο συνδυασμός δικαίου και πραγματικότητας επιβάλλει το βάρος της διόρθωσης να πέσει περισσότερο στις αναπτυγμένες οικονομικά και τεχνολογικά μειοψηφίες, όπως οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, που μέχρι το 2050 θα πρέπει να μηδενίσουν πλήρως τις καθαρές εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου, παρέχοντας ταυτοχρόνως την τεχνολογική υποδομή στις αναπτυσσόμενες να συνεχίσουν την ανάπτυξή τους περιορίζοντας τις δικές τους εκπομπές μέχρι να τις μηδενίσουν, έστω και με υστέρηση μερικών δεκαετιών. Στη συνδυασμένη αυτή προσέγγιση, ο σημερινός «κακός» είναι μόνος του, δείχνοντας ελάχιστες προοπτικές ανάνηψης.

Εκτός αν αποδειχθεί ότι οι καλοπροαίρετες εξαγγελίες του εκτός ΗΠΑ αναπτυγμένου κόσμου έχουν την ίδια ουσιαστική αξία με το αυθόρμητο επιφώνημα της Βρετανίδας περιηγήτριας στη βικτωριανή εποχή, όταν πάτησε το πόδι της στην τότε ελληνική ύπαιθρο: «Θεέ μου, τι αξιολάτρευτοι φτωχοί».

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 24 Δεκεμβρίου 2007, σ. 9.